

Hagel spijkert de winter tegen de ruiten . In de tuin prikken zwarte bomen hun takken in de duisternis. Er kleppert een hek en de storm blaast een rood kindervantje in het onrustige water van de vijver. Guur weer zeggen mensen tegen elkaar, terwijl ze hun tegenstribbelende honden uitlaten.

In haar slaapkamer ligt Jolijt . Ze heeft een groot eikenhouten bed met linnen lakens en een dikke schapenwollen deken. Dat slaapt stukken beter dan een dekbed met een strijkvrije overtrek. De kruik aan het voeteneind is nog lekker warm. Op de hoes staat in sierlijke letters “welterusten” geborduurd. De grote teen van Jolijt raakt net de W.

Het barre weer heeft nauwelijks invloed op de hangbuikzwijnen Fritzl en Schnitzl. Iemand, waarschijnlijk een dierenliefhebber met plannen voor een lange vakantie, loodste hen ooit de tuin in en daar zijn ze gebleven. Jolijt koestert geen bijzondere genegenheid voor het stel, maar ze hebben elkaar, krijgen op tijd te eten en dat zou zelfs voor de meeste mensen voldoende zijn , dus al helemaal voor hangbuikzwijnen.

In haar huis aan de dijk, waar het ruikt naar hout in de potkachel ,ligt Anna op de bank. Af en toe kijkt ze over de glimmend zwarte klei naar het fietspad verderop. Haar tweeling, Janis en Joplin, gaat tegenwoordig uit op een tijdstip dat zij vroeger thuis moest zijn. Ze heeft alle opmerkingen al gehoord over zuipketen op het platteland en ze herkent moeiteloos de lucht van nederwiet in de kleren van Joplin. Hoe ga je om die nieuw verworven vrijheid van je kinderen en de angst in jezelf? Ze neemt nog een beker kruidenthee. Valeriaan dit keer.

Kilometers verder jaagt de Maas snel door de grote stad en klotst in boze golven tegen de oevers. Achter het enige verlichte raam in een hoog gebouw zit Hendrik en hij luistert naar Leonard Cohen terwijl de storm voort raast. Hij maakt zich geen zorgen over slaapgebrek, want hij hoeft morgen toch niet vroeg op. Hoewel, morgen is het zondag dan hoefde dat al nooit. Hij begint de dagen van de week door elkaar te halen en legt zich berustend neer bij hun gelijkvormigheid.

Zie hier de mensen over wie je een verhaal kunt schrijven.

Jolijt 1972

Het huis van Jolijt ligt net buiten een jaren-zeventig wijk waarin verkeersdrempels , woonerven en houten schuttingen optimaal woongenot moeten garanderen. Ieder zijn eigen luciferdoos en die dozen worden grotendeels bewoond door voormalige stedelingen ,naar dit dorp getrokken zodra zich gezinsuitbreiding aandienende.

Aan het begin van de jaren zeventig ontstond het idee dat de tere kinderziel moest te worden beschermd tegen Rotterdamse invloeden . Door visioenen van uitgelaten kroost , vrolijk touwtje springend op het woonerf of rond zeulend met een emmer vol kikkervisjes, leek een verhuizing een logische stap. Jolijt was met honderden gelijkgestemde migranten richting de polder getrokken. In 1972 , toen dochter Anna net was geboren en de wielen van de wandelwagen regelmatig vastliepen in de vette klei rondom de nieuwe huizen. 's Morgens vertrokken de kostwinners uit de nieuwbouwwijk richting stad en voor de moeders van al het jonge grut brak de grijze sleur aan. Op de fiets naar de vijf winkels die het dorp rijk was, 's woensdags naar de markt, maandelijks naar het consultatiebureau en elke dag even koffie drinken met de buurvrouwen. Het hartbrekende besef dat dit het toch niet kon zijn: het leven. Balorig imiteerden de vrouwen het gebrabbel van hun kroost tegen elkaar. "Drinkie drinkie doen, koek bij?" En als ze de was ophingen zongen ze mee met de arbeidsvitaminen op de radio, want in al die platen zaten de goede herinneringen in het zwarte vinyl gebakken. "I need a man with a slow hand, a lover with an easy touch". De Pointer Sisters hadden het goed begrepen.

Jaren later, toen de erfenis van haar overleden ouders ruimer uitviel dan verwacht, ruilde Jolijt haar rijtjeshuis voor een boerderette aan de rand van de schier eindeloze kleivelden die het dorp omringden. Terug naar de stad was niet aan de orde. Haar dochter verzette zich daartegen. Te veel vrienden in de polder en een uitgaansleven in schimmige schuurtjes met vreemd gekleurde drankjes die in de verte deden denken aan de limonade waar haar moeder op vertrouwde. Anna fietste inmiddels dagelijks kilometers naar een groter dorp waar zich het voortgezet onderwijs voor de hele streek bevond. De dealers , die alle ouders hadden getracht te omzeilen bij hun vertrek uit de grote stad, dreven hier in de buurt van het schoolplein hun lucratieve handel. In de bushokjes van het streekvervoer stonk het naar hasj. Het platteland had zijn onschuld verloren. Dat lag aan de import zeiden de dorpelingen en het was al begonnen toen 's zomers de vrouwen uit de nieuwbouw in bikini de wagen van de SRV man binnenliepen.

Een jaar of twintig na het verschijnen van de eerste nederzettingen kocht de eerste generatie import de dijkwoningen en daglonershuisjes van de "echte" dorpelingen . Die huizen werden meestal direct uitgebreid met een plastic serre en grote dakkapellen . En tegels, veel tegels in de tuin. Kerkhof –aan-huis noemden de echte tuinliefhebbers dat smalend. Maar ondanks de versteende omgeving bleven de nieuwe bewoners van de polder zich gedragen als hobby boeren. Aan de garage bouwden ze een schuur, aan de schuur een kippenhok en aan het kippenhok een kasje met stekken voor de bloembakken. Jolijt had alleen een hok voor Fritzl en Schnitzl en haar tuin was groen en overwoekerd door nog meer groen. Ze vond dat het weinig zin had er iets aan te doen, de natuur liet zich toch niet temmen. Soms klaagden de burens dat de waarde van hun huis zou dalen door het aangrenzende oerwoud, maar dat deden ze nooit rechtstreeks tegen de eigenaar van het verwilderde perceel. Zo gaat dat in een dorp wist Jolijt. Iedereen kletst over iedereen maar altijd achter je rug. Ze vond het een goede zaak dat de nieuwe burens ,blijkbaar dankzij haar wildernis ,hun huis ver onder de vraagprijs hadden aangeschaft. Jonge mensen, blij in de klei. Ze gunde het ze van harte.

Jolijt 2016

Wij hebben ons huis helemaal in de stijl van de fifties ingericht had haar nieuwe buurvrouw gezegd. En, ja, de rotan kuipstoeltjes, de mintgroene keuken, zelfs de platenspeler in een koffertje, ze herkende het allemaal.

In de slaapkamer van het jonge stel prijkte een poster met Elvis Presley. Uit de film Jailhouse Rock. Wat had ze van die man gehouden. Haar eerste grote liefde. De rest van de miljoenen aanbidders stelde niets voor. Are you lonesome tonight zong hij immers speciaal voor haar. En dit grut had zijn foto als een hebbedingetje aangeschaft. Dat is Elvis, zei het kindvrouwtje, knipperend met wimpers als spijkers, hard van de zwarte mascara. Pardon, mijn Elvis zal je bedoelen dacht Jolijt.

Omdat ze het beste wilde maken van dit beleefdheidsbezoek accepteerde ze de aangeboden thee. Het mocht ook sherry zijn bood buurvrouw Britney aan. Helemaal fifties, 's middags teut aan de sherry, het kindvrouwtje had het goed begrepen. Ik drink alleen thee loog Jolijt, terwijl ze hunkerde naar de mooie fles single malt whisky die ze gisteren had aangeschaft. Cadeautje voor grootje, hoppa. Voordat ze afrekende had ze er gelijk een paar flessen sauvignon blanc naast gezet. Feestje? De verkoper vroeg het grijnzend. Nee, alcoholist antwoordde ze. Ze betaalde, rechtte haar rug en schreed als een vorstin de winkel uit.

De stijlvolle Britney serveerde de thee op een dienblad met een afbeelding van Piggelmee. "In het land der blonde duinen, niet zo heel ver van de zee, woonde eens een dwergenpaartje en dat heette Piggelmee" citeerde Jolijt en de gastvrouw bekeek haar alsof Ludmilla de Waanzinnige zelf op bezoek was. Ze schonk de thee in pastelkleurige kopjes en opende een blik biscuitjes. Herinneringen dwarrelden door de kamer als dunne vitrage op een briesje.

De vraag wat ze er van vond, van de inrichting, de hele sfeer, overviel haar. "Ik heb de fifties meegemaakt en ik vond er niets aan. Muffe, duffe zoi. Geloer over de horren en mensen die vreselijk stonken. Dat zie je niet op die leuke plaatjes uit die tijd, maar je zou de vijftiger jaren eens moeten ruiken."

Britney leek het niet te horen en begon een heel verhaal over haar winkeltje met vintage spullen en het te gekke oranje serviesgoed dat ze daar verkocht. "Kom eens kijken, dat zal je echt leuk vinden". Jolijt dacht aan haar oranje met bruine interieur uit 1975 en hoe spuuglelijk ze dat achteraf vond. Waarom idealiseerden jonge mensen een verleden dat ze niet eens hadden meegemaakt?

Nog net op tijd voor een kennismaking arriveerde de buurman. Zijn echtgenote noemde hem hubbie, maar zijn echte naam was Roy. Hij parkeerde zijn motor op het grindpad en toen hij zijn helm afzette deed hij alsof hij daarmee een kunstwerk onthulde. "O, super, hij is bij Schorem geweest. Kijk eens hoe leuk zijn haar zit" Britney leek helemaal blij. Jolijt vond het kapsel lijken op dat van Elvis toen hij in dienst moest. Die had zich rot geschaamd voor dat opgeschoren hoofd, dat had ze wel op de foto's in de Muziek Express gezien.

Misschien zei ze bij het weggaan zoiets als "leuk dat ik je huis heb gezien", maar het kan ook heel goed dat ze op weg naar de deur, langs de jukebox met daarop een beeldje van Marilyn Monroe met opwaaiende jurk, wat onverstaanbaars had gepiept. Als een vogel die het open deurtje van haar kooi ziet.

Jolijt Kerst 2016

Anna maakte soep met kikkererwten en pompoen. Het zou lekker combineren met het brood dat ze zelf had gebakken. En omdat het de dag voor Kerst was had ze zich 's ochtends al uitgesloofd op een bakplaat vol koekjes die dennenboompjes voorstelden.

Door het keukenraam keek ze over de dijk om te zien of haar moeder er al aan kwam. Met Jolijt viel geen afspraak te maken. Altijd te druk met van alles. Nou, ja, volgens haar, maar iedereen die langs het raam van de woonkamer liep kon haar op de bank zien zitten. Omringd door stapels boeken, kranten en tijdschriften. In huis lagen overal boeken. Aan de zijkanten van de traptreden, op stoelen, tafels, op de rand van de badkuip. O, en in de oven. "Ik kook toch nooit, dus die kan ik mooi als opbergplaats gebruiken" zei ze tegen een ieder die zich daarover verbaasde. Het enige vertrek zonder boeken was de slaapkamer. Jolijt vertelde vaak dat ze een semi- professioneel slaapster was die alleen al bij de aanblik van haar bed in diepe slaap belandde. Ononderbroken, precies negen uur lang. Ze beweerde jaloers te zijn op Anna die vele nachtelijke uren wakend doorbracht. "Kind, ga dan lekker lezen, dat is heerlijk. Dacht je nou echt dat ik het leuk vind om de hele nacht te slapen? Zonde van mijn tijd."

De rammelende Fiat van Jolijt reed het erf op. De Fiatsco noemde zijn eigenares hem, want er was altijd wel iets stuk aan het knalrode vervoermiddel. "Alles is al een keer vervangen, dus eigenlijk is hij weer zo goed als nieuw" luidde het antwoord zodra Anna voorstelde eens naar een andere auto te kijken.

"Mam, je had toch makkelijk dat stukje kunnen fietsen? Het is heerlijk weer."

Wrikkend aan de klemmende autodeur trachtte Jolijt zich te bevrijden uit haar Fiatsco.

"Fietsen? Weet je wel hoe gevaarlijk dat is op de dijk. Die boeren rijden me er zo vanaf. Nee, daar begin ik niet aan. Fietsen in de polder is vragen om ongelukken. "

Uit de kofferbak werd een mand tevoorschijn gehaald.

"Kijk eens aan, allemaal lekkers. Champagne, bonbons, kaasjes, koffielikeur, noem maar op, er zit van alles in voor de levensgenieter."

Anna glimlachte om dit jaarlijks terugkerend tafereel. Ze zou na de Kerst alles weer feestelijk inpakken om het als cadeau voor de jaarwisseling aan haar vriendin te geven.

Moeder en dochter liepen door de versierde voordeur het huis binnen. Er hing een mistletoe aan de houten balken en het rook naar echte kerstboom.

"Ga lekker zitten dan maak ik kaneelthee. Ik heb ook koekjes gebakken."

Jolijt zakte al weg in de enorme bank die altijd weer een marteling voor haar rug bleek te zijn.

Ze at vijf kerstkoekjes en keek om zich heen. Opsmuk en kerstmuk. Vreselijk. In de hel was het vast altijd kerstfeest. Dan liever hemelwaarts. Het engelenkoor klonk nu al op de achtergrond, konden ze oefenen.

“Waarom eet je alles op, straks hebben de kinderen niets.” Anna zette het theeblad met kerstmokken op tafel. Gramstorig, zo liet haar humeur zich thans het best beschrijven. Onzin, dacht Jolijt, de pest in krijgen om een paar koekjes. “De kinderen gaan nog een leven vol Kerst tegemoet. Ik daarentegen ben bijna dood” antwoordde ze plechtig, terwijl ze demonstratief nog een koekje nam. Waarom lagen ze anders op het schaalpje? Het had geen zin te wachten tot het allemaal vanzelf een lopend buffet werd.

In de gang klonk gebonk van neergekwakte laarzen, gegil van ruziende kinderen en geblaf van een uitgelaten hond. Anna mengde zich sussend in het meningsverschil, zette de laarzen op een rijtje en trok de hond richting bijkeuken. De zestienjarige tweeling Janis en Joplin had alleen oog voor wat er restte van de traktatie.

“Oma heeft bijna alles opgegeten”. Anna vertelde het alsof het een komisch voorval betrof. Ze deed in elk geval haar best, maar de kinderen staarden ontzet naar de bijna lege schaal en vervolgens naar hun oma die wat kruimels van haar feestelijke glitterblouse veegde. “Ach, al dat gesnoep is niet goed voor je tanden” zei Jolijt ernstig, helemaal in kerststemming nu. “Voor jouw tanden dan toch ook?” Joplin ging graag in debat, dat waardeerde ze in hem. “Nee, want ik heb een kunstgebit”. Op twee implantaten na was dit geheel bezijden de waarheid, maar het leek een puik antwoord.

Janis fluisterde “stomme oma”, haar moeder dreigde haar met huisarrest en op de televisie zong het koor nu Jingle Bells. We moeten het wél gezellig houden had Anna gezegd, hoewel het iedereen onduidelijk was waarom.

Uit de keuken kwam een blauwe walm van verbrand brood. “Jezus, ook dat nog” was de reactie van Anna die de hoop op gezelligheid opgaf. Geef Jezus niet de schuld, die had zijn verjaardag ook liever anders gevierd, dacht Jolijt. Het snerpande geluid van de brandmelder wekte de hond die in de bijkeuken sliep. Hij blafte vervolgens door het geluid van Jingle Bells, de brandmelder en twee schreeuwende kinderen heen. “Het wordt tijd dat ik eens ga” zei Jolijt vrolijk, want de knusse kerstloosheid van haar eigen huis vormde een wenkend perspectief. Vrede op aarde, in mensen een welbehagen.

-Maar ,mam, je zou hier blijven eten, dat vinden de kinderen zo leuk.

- Ach, ik heb al zo veel gesnoept, ik heb eigenlijk geen trek meer.

-Wat ga je nou alleen thuis doen? Het is Kerstavond, dan kan je toch niet alleen zijn?

-Ik ben ook niet alleen. Saar komt nog langs. Party time for the golden girls.....

Jolijt trok haar heerlijk foute bontjas onder de kont van de hond vandaan, blies kushandjes naar Janis en Joplin, omarmde Anna en zuchtte net zo diep totdat de opluchting in haar aderen borrelde.

Saar kwam een uur later dan afgesproken. Kerst-files op de dijk. Althans, dat zei ze, terwijl ze haar logeerkoffertje ferm in de houten vloer plantte. Gucci. Of namaak ? Aan Saar zelf was inmiddels van alles nep. Highlights in het donker geverfde haar, tikje te veel botox en tanden die een witte kerst reflecteerden. “Dat haar....., net een hyena met vlektyfus” had Joplin gezegd in zijn meedogenloze commentaar op de beste vriendin van zijn oma . “En dat gezicht , sprekend Daffy Duck door al die botox”.

Jolijt had Saar innig lief. Ze keek dwars door alle lagen opsmuk heen. Wat ze deelden was een rebels verleden en een grenzeloos vertrouwen in een spetterende toekomst. “Natuurlijk staan we met één been in het graf, maar wel op mooie naaldhakken. Proost!” Saar ontwierp haar eigen tegeltjeswijsheden en vlinderde door het leven alsof ze net uit een cocon was bevrijd. Ze had na drie huwelijken de hoop op een regulier bestaan opgegeven. Af en toe “leende” ze een keurig gehuwde meneer uit haar kennissenkring. Die werd door haar weer helemaal geschikt gemaakt voor de komende jaren van huwelijkse braafheid. Ze noemde het haar favoriete vorm van liefdadigheid. Vreemdgaan redt huwelijken was haar beproefde overtuiging. “Kijk die schat nou eens lief doen tegen die vreselijke vrouw van hem. Schuldgevoel doet wonderen.”

Na het openen van een fles cava brut (“champagne is net zo snel op en kost meer”) kletsten Saar en Jolijt honderduit en graasden uit de voorraad kant-en-klare kersthappen van de favoriete grootgrutter. Koken konden ze geen van beiden, maar zoiets staat een gezonde leefwijze niet in de weg vonden ze.

“Ik zal je een geheim vertellen” begon Jolijt . Als gewoonlijk. Ze kon nog geen vijf minuten een geheim bewaren wist Saar, dus echt opzienbarend was die ontboezeming niet.

“Gisteren heb ik eens gekeken op Sixties4ever. Leek me wel wat. Gewoon voor de lol, hoor, ik ben echt niet op zoek.”

“Kijk maar uit. Zullen wel ouwe kerels zijn die een groen blaadje van 65 willen ” Saar schonk nog eens in en at een toastje met camembert. Ze had inmiddels haar zwarte jurkje verwisseld voor een flanellen pyjama met daarop twee kerstengelen (“Blijven we toch in de stemming”). Op Spotify werden talloze kerstnummers geselecteerd. Elvis voor Jolijt en voor Saar Harry Belafonte . Die laatste had een stem als een bounty. Elke Kerst zeiden ze dat weer, er vast van overtuigd dat melkchocolade met kokosvulling juist dit geluid voortbracht. Je moest alleen wel goed luisteren. En dat deden ze. Totdat ze in slaap sukkelden boven het spelletje scrabble.

Hendrik Hamerslag rookte een sigaret en keek door zijn niet zo schone ramen. Aan de overkant zat een meisje in de vensterbank van het studentenhuis. Ze had de ramen opengeschoven om zo veel mogelijk zon te vangen. Februari en het leek ineens wel lente. Haar lange benen buitelden naar buiten. Zorgeloos vrolijk, wilde hij zeggen, maar er kwam alleen een krakend geluid uit zijn keel. Zolang al niet gesproken. Alles zat op slot.

Hij wist dat zijn stem overbodig was geworden. Geen communicatie. Niemand belde, er kwam niemand langs. Af en toe riep hij maar iets in de ruimte. "Dit is een test" bijvoorbeeld of "Free Nelson Mandela". Om dat laatste moest hij zelf lachen. Hij dacht aan het concert ter ere van Mandela waarbij een wulpse Tina Turner om Mick Jagger heen draaide. Wanneer? Hij zocht het op in de encyclopedie, maar die ging maar tot 1980.

Twee jongens met knotjes, man-buns, in hun haar liepen onder zijn raam. Hij vond het net Japanse strijders. Ze spraken in een eigen straattaal en Hendrik keek en luisterde met plezier. Zo hoorde het: jonge mensen moesten hun eigen wereld creëren. Ludiek was het woord dat zich bij hem opdrong. In de zestiger jaren benoemden hij en zijn vrienden alles als ludiek. Hét woord voor die tijd. Wat betekent dat dan had zijn vader gevraagd. Ongeveer in 1967. Hij moest bekennen dat hij geen idee had. Hip, blitz, biek of iets dergelijks. Nu wist hij het wel: speels. En dat ving de tijdgeest. In Amsterdam hielden ze happenings rond het Lieverdje, maar in Rotterdam bij Fikkie. Het beeldje stond er nog steeds, weggestopt op de Oude Binnenweg. Hij hield er tegenwoordig zijn eigen happenings, rolde een sjekkie, staarde naar de koperen drol van Fikkie en dacht aan blokkenkinders. Kijk niet terug, Hendrik, want die weg ga je niet meer, zei hij met schorre stem.

Het ondoorgrondelijk leven is mij de donkere despoot geweest, die dichtregels van Ida Gerhard drongen zich bij hem op. Hij had poëzie verslonden toen hij jong was. Marsman, Bernlef, Bloem, mooie zware gedichten. Maar hij wilde niet somberen. Bij verdriet pakte hij het kleine doosje met daarin de melktandjes van Olijk. Hij klemde de tandjes in zijn vuist en de scherpe randjes verdreven de pijn met pijn. Hij voelde hem. Zijn zoon. Hij herinnerde zich hoe die kleine tastend in zijn hand beet, verkennend, uitproberend. Dat wordt een bijtertje had hij lachend gezegd. En daarna de omarming van dat mollige lijfje, het geschater. Al die liefde. Weg.

Het meisje aan de overkant zwaaide naar de jongens met de knotjes. "Is die van jou?" informeerde de ene en zijn vriend zei "Nee, ze is niet van mij, want mensen hebben geen mensen". Lachend liepen ze verder. Hendrik doofde zijn sigaret en sloot het raam.

Eerder die dag had een opgewekt meisje van het buurtwerk verteld dat er hele leuke activiteiten waren voor de ouderen in de wijk. Ze presenteerde het alsof hem een nieuwe jeugd deelachtig zou worden. Wham, op je Puch een zonnige toekomst tegemoet. En hij dacht aan een vriendinnetje dat altijd klaagde dat de bagagedrager van die brommer te klein was. Ze kon zich nauwelijks overeind houden en dus klemde ze zich aan hem vast. Nee, dan haar vorige vriend, die had een Kreidler, dat zat tenminste lekker stevig. Janneke heette ze. Het leek wel of alle meisjes in die tijd Anneke, Hanneke of Janneke heetten. O, nee, hij kende ook een Conny en dat voerde hem terug naar Conny Froboess, in de fifties groot voorbeeld voor zijn vrouwelijke klasgenootjes. Onbegrijpelijk dat juist net na de oorlog, de Duitse

schlagerzangers zo goed scoorden. Freddy, Conny, Catharina Valente. Ze spaarden ansichtkaarten met hun foto erop en draaiden plaatjes op de koffergrammofoon: Junge, komm bald wieder. Hij hoorde de zware stem van Freddy Quinn nog zo. Maar daarna brak alles open. Rock around the clock. Bill Haley, Elvis, Jerry Lee Lewis. En toen zelfs de ouders daar net aan wonden kwam de muziek die zijn leven zou bepalen, beginnend bij Beatles en Rolling Stones. In de jaren zestig ontstond een nieuwe wereld. Met onhandige bewegingen danste hij onder visnetten, snoof de lucht op van de eerste jointjes en friemelde aan meisjes met zwarte ogen en witte lippenstift. Zijn eerste zoen op de muziek van Strange Effect van Dave Berry. You got that strange effect on me and I like it. Ze klooiden maar wat. En onder de brede riem van zijn heupbroek, onder de rand van zijn ingestopte bloemetjesoverhemd, ontstond er een geheel nieuwe beweging. Hij wreef tegen Janneke aan en zij keek weg met een soort onbeholpenheid die hij nooit meer zou zien. “Zal ik een colaatje halen?” had ze gevraagd.

Leuke activiteiten, het zou wat. Bingo of de museumbus voor ouderen, Hendrik moest er niets van hebben. Schilderen, ook zoiets. Ineens waande elke pensionado zich een kunstenaar. Exponeren in een verpleeghuis of een feestelijk verpakt landschapje aan de kleinkinderen geven. Niet vergeten het op te hangen de keren dat opa op visite komt.

“Ik neem nog wel contact met u op” had Hendrik tegen het meisje gezegd en zij leek opgelucht dat haar taak was volbracht. “Dan ga ik nu gauw mijn kinderen van school halen. Dag meneer, ik hoor nog van u”.

In geen honderd jaar, dacht hij. Kinderen van school halen? Ze was zelf nog een kind.

Nadat de deur achter de hulpverleenster in het slot viel was het tijd om de computer op te starten. In de krant had hij een advertentie voor sixties4ever gezien, een ontmoetingsplaats voor de jonge oudere die leuke activiteiten wilde ontplooiën. Zolang het geen bingo is, schilderen, wild breien of een museum bus, maar een keer met iemand naar een wedstrijd van Feyenoord of een borrel in hotel New York, dat kon geen kwaad. Met de boot naar de Maasvlakte, ook leuk. Niet iedereen had het geluk in Rotterdam te wonen en dan kon hij mooi aan iemand anders de stad laten zien.

Jolijt bezag niet alleen haar nieuwe buurvrouw, maar alle oude meisjes, de dertig/veertig-jarigen, met groot onbegrip. Het gedrentel en gedreutel, de kwetterende gelukzaligheid waarin ze altijd een scherp randje ontevredenheid ontwaarde. Alles wilden ze en alles moesten ze zijn. O, en kinderen, dat ook nog. Toefjes slagroom op de taart. Allemaal op weg naar een carrière, maar dan wel in deeltijd. Dwangbuispakjes aan en het geblondeerde haar in een staartje. Met lang haar kun je zo veel doen zeiden ze. Tja, dat kwam er dan door de drukte niet van, maar als ze de omslag van de glamourbladen zagen herkenden ze zichzelf moeiteloos. Zo blij met wie ze waren geworden en toch altijd gezeur over stress, eetstoornissen en faalangst. De leeftijdgenoten van Jolijt hadden meestal dat soort dochters. Zodra ze een vleugje Escada opsnoof was ze al weg. Verlost van de verhalen over targets en bonussen, hockeykids en reality shows die geregisseerd de werkelijkheid imiteerden. Sommige oude meisjes maskeerden hun gebrek aan algemene ontwikkeling door retorische vragen als “Is het niet super?” en “O, wat gaaf, heeft zij echt een huis op Ibiza?” Gevraagd naar hun beste eigenschap zouden ze bijna allemaal “spontaan” noemen. Spontaan leek wel besmettelijk. Jolijt vond het een vreselijk woord.

Jolijt kreeg op haar vijftiende een baantje bij Gerzon, als verkoopster van damesmode. “Het staat u geweldig, maar met die blouse erbij is het helemaal af” was de opmerking die het meeste geld in het laatje bracht. Zo werd ze later assistente van de afdelingschef en ze maakte een opvallende ontwikkeling in de mode mee. Van de door korsetten platgedrukte vrouwen in bloemetjesjurken, met een ceintuurtje onder hun boezem waar een taille gemarkeerd had moeten worden, tot de flodderige hippiestijl. Lang, breed, kleurrijk, franjes en belletjes. Jolijt droeg zelf vanaf die tijd nooit meer kleurloze kleding. De vreugde van kanariegeel, zuurstokroze en pimpelpaars liet ze zich niet meer ontnemen. “Je ziet er uit als een papagaai” merkte een van haar werkgevers ooit op. “En jij bent een ouwe lul” dacht ze, terwijl ze hem haar meest ontwapenende glimlach schonk. “Maar het s-s-staat je geweldig” stamelde hij nog. Afgeserveerd, onder de indruk.

Zo zou het blijven met mannen. Ze pakte ze met gemak in en pikte ze soms in. Men doet wat men kan. Het resulteerde regelmatig in plezierige en zorgeloze seks. Als haar vriendinnen informeerden of al die lijfelijke recreatie tot een huwelijk zou leiden zei ze steevast dat ze na een lekkere maaltijd de kok ook niet ten huwelijk vroeg. Sommigen begrepen die vergelijking niet, dat was wel sneu.

Na Gerzon volgde een baantje als directie secretaresse. Twee jaar avondschool om steno- en handelscorrespondentiediploma's te halen gingen daaraan vooraf. Maar hoewel de status van een directie secretaresse ongeveer het hoogst haalbare was voor haarzelf en de meisjes in haar omgeving, bleek het geen succes. Na verschillende incidenten, waarbij haar gebrek aan onderdanigheid pijnlijk aan het licht kwam, was de maat vol toen ze geen gehoor gaf aan de vraag om koffie. “Daar heb ik nou even geen tijd voor, ik ben bezig” zei ze en die opmerking deed haar de das om. “Ik vind niet dat u de juiste instelling hebt voor dit werk” luidde het oordeel van haar baas die inmiddels een paar maanden vruchteloos had getracht haar achterwerk te betasten. Jolijt beaamde dat gretig. Wat had ze een hekel aan dat kantoorwerk gekregen. Het hielp niet eens dat ze zo'n moderne elektrische typemachine mocht gebruiken. “Mag ik gelijk gaan?” vroeg ze aan de man tegenover haar. Die mompelde iets over het zoeken naar een vervanger, maar de zon scheen uitbundig en ijsalon Capri lokte, dus Jolijt deed

maar net alsof ze het allemaal niet hoorde en ze verdween gewoon. Toen haar moeder later informeerde waarom ze was ontslagen loog ze uit dat het bedrijf binnenkort failliet zou gaan. Maar ze moesten het maar niet verder vertellen, het was voorlopig nog geheim.

Het gebrek aan de juiste referenties vormde geen obstakel voor nieuwe kansen op de arbeidsmarkt. Omdat ze qua spontaniteit haar tijd ver vooruit was stapte ze overal op af en palmde leden van sollicitatiecommissies in door precies te zeggen wat ze wilden horen. Receptioniste in een ziekenhuis? Zij wist hoe ze mensen op hun gemak moest stellen, terwijl ze in één oogopslag zag welke informatie zij nodig hadden. Hostess op een huishoudbeurs? Niemand was zo geïnteresseerd in de nieuwste snufjes die huishoudelijk werk nog leuker konden maken. Medewerkster bij een reisbureau? O, ze hield zo veel van reizen, dat kon alleen maar aanstekelijk werken op de klanten.

Hoewel ze meestal enthousiast aan een nieuwe baan begon hield ze toch niets langer dan een paar maanden vol. Het ergste van werken vond ze de verveling, het werd allemaal zo snel saai. Opnieuw volgde ze opleidingen in de avonduren, maatschappelijke dienstverlening dit keer. Diploma en daarop volgende baan kwamen net op tijd: Anna werd geboren en als kostwinner voor twee kon ze niet blijven rond vlinderen.

Aan het begin van de zeventiger jaren keek niemand er meer van op dat Jolijt met haar baby in een draagzak op haar buik, cliënten bezocht. Het feminisme vierde inmiddels hoogtij en vrouwen waren op elk terrein de schaamte voorbij. “Een vrouw zonder man is als een vis zonder fiets” stond op de muur van het vrouwencafé te lezen. Jolijt en haar vriendinnen kwamen er graag. Ze geloofden grif dat vrouwen de betere mensensoort waren en discussieerden over vragen als “zijn we feministische socialisten of socialistische feministen?”. Saar kocht voor haar zoontjes alleen poppen en las voor uit kinderboeken met titels als “De haan die een kip wilde zijn.” Ze wisten precies hoe het in de toekomst verder moest. Opzij met die mannen. Als burgemeester of chauffeur van de bus, vrouwen die klaren de moeilijkste klus, zongen ze bij liters wijn.

Later, veel later, verloren de gouden toekomstplannen hun schittering. Glazen plafonds, niet gehaalde quota, old boys’ networks, alles stond een beter leven in de weg. En heel misschien de vrouwen zelf ook wel. Haat en nijd, de gifpijlen van de afgunst, roddel en achterklap tastten al gauw de veel geprezen solidariteit aan. Gemakzuchtig schikte menig een zich in haar lot. De kinderen hadden toch een moeder nodig die thuis was? Met een part-time baan kon je immers geen carrière maken? Geen goede opleiding? Tja, in de fifties konden meisjes niet studeren, daar was niets aan te doen. Enzovoorts. Elk excuus was goed genoeg. De tennisverenigingen breidden uit en werden de nieuwe broeinesten van het onbehagen bij de huisvrouwen-tegen-wil-en-dank. Jolijt begon te vermoeden dat veel vrouwen geen ambitie hadden en, ondanks hun geklaag, gewoon niets anders wilden dan tutten in hun huis en troetelen met hun kinderen. Ze zei het nooit, zelfs niet tegen Saar. “Feminist tot in de kist” was hun leus en dat wilden ze graag zo houden.

“Je hebt betere tijden gekend, schat”. Jolijt tilde met één hand haar rechterborst naar het niveau van 1970. Vervolgens hief ze haar armen ten hemel, was even tevreden, maar hield de pose niet vol en fluisterde naar haar spiegelbeeld “Tom Poes, verzin een list”. Op dat moment klonk gelukkig de voordeurbel, zodat de gewenste list zich nog even kon wentelen in de zee van creativiteit die er nodig was in de strijd tegen de zwaartekracht.

“Lieverd, wat leuk dat je er bent. Kom binnen. Welkom, welkom....” kwinkelerde Jolijt tegen haar evenbeeld-minus- twintig jaar. Anna oogde nu al vermoeid en ze leek niet te verwachten dat een ontmoeting met haar moeder enig positief effect zou hebben. “Ik blijf niet lang, hoor” sprak ze haastig, terwijl ze zich duidelijk afvroeg waarom Jolijt nog in haar badjas liep om elf uur ’s morgens.

“Schat, je ziet er geweldig uit”

“Mam, ik ben zo weer weg. Ik kom alleen wat overleggen met je. Ik kwam Thea in het dorp tegen en die zei dat je verder wil zonder iemand die je helpt met schoonmaken. Dat gaat niet goed kan ik je nu al vertellen.”

“Hoezo? Alles is onder controle. Mijn hulp is weg en ik ben nu eigen baas.”

“Je moet iemand hebben die een oogje in het zeil houdt. Ik kan dat niet doen, want ik heb al te veel aan mijn hoofd”.

Anna gooide haar jas over de namaak-hertenkop in de gang. Elke keer dat ze hier kwam jeukten haar handen van verlangen om het huis bewoonbaar te maken. Niet de huidige Hans-en-Grietje zooi met al die stapels boeken in elke hoek. De vloerplanken kraakten, het geluid alleen gedempt door de zware velours gordijnen.

“Mam, je kan hier niet in je eentje blijven wonen, dat is eigenlijk het punt. Je zit hier van iedereen vandaan en als er wat is kan je niemand om hulp roepen. Kijk naar Opsporing Verzocht. Alle oude, alleenstaande mensen lopen extra risico. Laten we kijken in dat nieuwe gebouw, de Pietershoek. Leuke appartementen en alle voorzieningen dichtbij.”

Jolijt trok haar badjas wat steviger vast en keek om zich heen alsof ze energie uit de muren trok. Alle beschilderde bordjes met teksten als “de tijd gaat niet snel, wij gaan snel” en “When God created man She was only joking” vormden een buffer richting de buitenwereld. “Ik ga hier niet weg en ik kan best zonder de hulp. Thea deed eigenlijk geen donder. Beetje koffie drinken, roddelen over iedereen in het dorp en klagen over de pijn in haar rug. Als de glazenwasser een keertje extra komt heb ik het verder zelf wel onder controle. Ik heb een planning gemaakt en ik doe alles fluitend.”

De grote klok sloeg twaalf, met dikke bronzen slagen, een tegenwicht voor de stilte in de kamer. Anna trok haar sokken op die rimpelden bij haar enkels. Jolijt veegde wat kruimels van tafel. Ze was niet van plan om de adviezen van haar dochter ter harte te nemen., simpelweg omdat ze geen enkele behoefte had aan advies. “Wil je een Bossche Bol bij de koffie?”. Het leek haar het juiste aanbod voor de vrijwel uitgemergelde Anna, maar die reageerde gepikeerd met de opmerking dat ze tegenwoordig veganist was. “Nou en, er zit alleen maar slagroom in” probeerde Jolijt nog. Veganist, wat een onzin.